

Posudek diplomové práce

Autora DP: Bc. Markéta Šestáková

Název DP: K posesivitě v českém znakovém jazyce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Alena Macurová, CSc. (Ústav bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících)

Oponentka práce: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D. (Ústav bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících)

Koncepce DP

Téma předkládané DP lze bezesporu hodnotit jako originální a doposud neprozkoumané, zároveň je to téma, které je závažné a není rozhodně vyčerpáno jednou závěrečnou prací, naopak, otevírá široké pole pro další výzkumy, a to jak tematicky, tak zvolenou metodologií.

Předložené téma a koncepce jeho zpracování je závažné z několika zásadních důvodů. S ohledem na lingvistický výzkum pomáhá porozumět struktuře a posesivní funkci českého znakového jazyka, což je zásadní jak v porovnání s dalšími znakovými jazyky, tak v porovnání s češtinou slyšících a strukturou a detailními funkcemi posesivity vyjadřovanými v českém znakovém jazyce. Vzhledem ke kulturním a sociálním aspektům je studium toho, jak se v českém znakovém jazyce vyjadřuje posesivita, významné, neboť může odhalit zajímavé kulturní nuance a způsoby, jak neslyšící komunita chápe vztahy vlastnictví a přináležitosti. Dále může výzkum posesivity v ČZJ přispět k lepšímu pochopení jazykových univerzálií. V neposlední řadě studium vyjadřování posesivity může poskytnout důležité informace pro vzdělavatele, tlumočníky a všechny, kdo pracují s neslyšícími osobami.

V předkládané DP je jasně formulována výzkumná otázka. Jejím výrazným pozitivem je mimo jiné i to, že navazuje na mezinárodní výzkum. Tím, že do značné míry kopíruje jeho strukturu, umožňuje, aby byly výsledky diplomantčina zkoumání využity v mezinárodním kontextu

Práce má promyšlenou strukturu, jak na teoretické rovině, tak následně v rovině realizace vlastního výzkumu. Argumentace je logická a vyvážená.

V práci je vhodně využívána odborná terminologie, oblast posesivity je vhodně rozčleněna na predikativní a atributivní a dále zúžena do dvou základních kategorií posesivity zcizitelné a nezczizitelné.

Práce neobsahuje nadbytečné kapitoly, které s daným výzkumem nesouvisí/souvisí jen okrajově, nechybí v ní zásadní kapitoly bezprostředně související s daným tématem. Teoretická část práce je provázána s výzkumnou částí. V práci jsou formulovány jasné závěry, které se vztahují ke koncepci práce a k výzkumné otázce.

Hodnocení: výborně

Metodologie a zpracování dat

Metodologicky autorka ve svém výzkumu vychází z monografie z roku 2008, *Possesive and existential constructions in sign languages*. Výchází výzkum kriticky hodnotí a rozvíjí jej o vlastní prvky, které v bazovém výzkumu nenachází. V základu se jedná o dotazník pro rodilé uživatele českého znakového jazyka, ale také o elicitální obrazové materiály. Kladně hodnotím i to, že navázala komunikaci s autorkami a pokusila se získat informace a podklady, které nebyly v bazové monografii dostupné. Materiál získaný na základě těchto podkladů pak přínosným způsobem interpretuje.

V rámci obhajoby bych se ráda zeptala, zda získaná data považuje s ohledem na objem a kvalitu za dostačující a průkazná, nebo zda by pokládala za vhodné je ještě rozšířit, např. o rozhovor s dalšími rodilými mluvčími českého znakového jazyka s lingvistickým vzděláním.

Dále bych se ráda v této části zeptala, zda nevznikaly nějaké obtíže s obrazovým materiálem. Vizuální semióza může být kulturně i generačně podmíněná. Z výuky cizinců mám zkušenost, že často na obrázku vidí něco jiného, než autor učebnice a ilustrátor předpokládali, že bude viděno. Prosím o zvážení (a komentář během obhajoby), zda právě faktor nejasné ilustrace nemohl způsobit, že na základě některých úloh se v českém prostředí nepodařilo elicitovat posesivní konstrukce, ačkoliv to bylo předpokládáno.

Protože autorka v designu svého výzkumu vyšla z výzkumu už připraveného, nemohu se nezeptat, zda se během jeho realizace neukázalo, že by bylo vhodné postupovat, alespoň v některých dílčích krocích, jiným způsobem, nebo zda takto designovaný výzkum autorku neinspiroval k nějakým dalším výzkumným postupům, které však už v rámci DP nemohly být realizovány.

V této části bych v neposlední řadě ráda vyzdvihla, že předkládaná DP je nesmírně časově náročná. Organizace natáčení, ale i jeho zpracování a vyhodnocování, nejsou jednoduchým úkolem, je proto zásadním přínosem této DP, že i pro další výzkumy z dané oblasti přináší data, která mohou být dále využita.

Hodnocení: výborně

Práce s odbornou literaturou

Práce představuje odbornou literaturu relevantní pro dané téma. V teoretické části je zjevné, že autorka je silně ovlivněna základním výzkumem autorek Zeshan – Perniss. Další vybraná odborná literatura, jedná se zvl. o tři české práce autorů Piřhy, Štěpána a Zimka, které jsou již dřívějšího data vzniku, se svým pojetím posesivity nedostávají nijak do kontradikce, ale vhodně se doplňují, ačkoliv jejich pojetí posesivity není totožné.

Autorka systematicky analyzuje argumenty, které vybraná literatura k tématu nabízí. Domnívám se však, že některá tvrzení v základní lingvistické rovině vymezení toho, co vůbec je posese, přejímá až příliš samozřejmě a možná si neuvědomuje, jak komplikované je vůbec vymezení modus vlastnění. Zmiňuje pouze problém základního pojetí fyzického a nefyzického vlastnění, resp. vztahování. Protože se v teoretické části omezuje na citace a parafráze vybraných autorů bez podrobnější ilustrace na jazykovém materiálu, je často nesnadné

posoudit, jak jsou vybraná tvrzení zamýšlena. Zimkovo empirické kritérium, které autorka uvádí na s. 12, tzn. *pokud lze daný obsah paralelně vyjádřit predikativně i determinativně (resp. atributivně), tj. např. mám knihu i moje kniha, jedná se o posesivitu. A naopak, pokud to není možné, nejedná se o vyjádření posesivity*, nemusí být vždy aplikovatelné ani na češtinu. (Pokládáte za posesivitu např. *rysy národa – národ má rysy; končení pohádek – pohádky mají konec (?končení); návštěva Českého Ráje – Český ráj má návštěvu; skupina kamarádů – kamarádi mají skupinu*)

Pokud by byl výzkum později ještě rozpracován, považovala bych za vhodné teoretickou část více ilustrovat na konkrétních příkladech. Zároveň je však třeba konstatovat, že autorka si je netriviality poseze vědoma a v teoretické části ji několikrát explicitně komentuje.

Diplomantce bych pouze pro další rozvoj tématu doporučila, aby se seznámila i s publikacemi koncepčně zastřešujícími či šířeji rámcujícími zvolené téma. Mám na mysli zvl. FROMM, Erich. (1994) *Mít nebo být?* Praha: Naše vojsko; BENVENISTE, Emile. (1966) «Être et avoir dans leurs fonctions syntaxiques», *Problèmes de linguistique générale*, I, Paris, Gallimard, p.187-207. Z novějších prací považuji za zásadní Hammarberg, B., & Koptjevskaja-Tamm, M. (2003). Adnominal possession: combining typological and second language perspectives. *Typology and second language acquisition*, 26, 125.

Za slabinu teoretické části práce pokládám pouze to, že některé odkazy na části zdrojového textu se v práci v různých částech opakují.

Např. s. 10 Pokládá tak otázku, zda je posesivita skutečně univerzální, nebo spíše kulturně specifická.

s. 11 Hranice mezi tím, co v daném jazyce patří do zcizitelné a co do nezczizitelné poseze, jsou kulturně specifické.

s. 12 posesivita je pravděpodobně univerzální obsahová kategorie, ale její přesný obsah je předmětem diskuzí a existují na něj mnohé názory. Jak uvádějí Zeshanová a Pernissová (2008), některé hranice mohou být kulturně specifické, což může komplikovat mezijazykové srovnání i hodnocení

s. 15 *Posesivita je univerzální obsahová kategorie, ale její konkrétní jazyková realizace a koncepty do ní spadající se liší v závislosti na daném jazyce a kultuře.*

s. 24 Tyto pojmy označují povahu vztahu mezi posesorem a posesem, přičemž toto dělení není zdaleka jednoznačné a z velké části může být kulturně vázané.

Hodnocení: A

Formální úroveň práce

Pokud jde o jazykovou stránku a formální úroveň, lze konstatovat, že je na vynikající úrovni. Autorka pečlivě promyslela strukturu textu, včetně horizontálního členění, použití metakompozičních výroků a efektivního proodkazování mezi částmi. Nesporným přínosem

práce je to, že autorka pořídila fotografický doprovod ilustrující analyzovaný materiál, dále jsou informace uvedeny v přehledných tabulkách a grafech.

Práce také obsahuje velké množství vlastních překladů autorky, ať už se jedná o část teoretickou nebo podklady k samotnému výzkumu. Tímto způsobem práce splňuje nároky a standardy očekávané od diplomové práce.

Hodnocení: A

Celkové hodnocení

Diplomová práce Bc. Markéty Šestákové K posesivitě v českém znakovém jazyce splňuje požadavky kladené na diplomové práce a doporučuji ji k obhajobě. Na základě předloženého textu ji navrhuji hodnotit stupněm *výborně*.

V Praze 3. září 2023

Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.